

Svarar sexualundervisningen i högstadiet mot de krav läroplanen ställer?

- en litteraturöversikt

Alexandra Ailio

Förnamn Efternamn

Hälsovårdare

2014

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Hälsovårdare 2014
Identifikationsnummer:	17365
Författare:	Alexandra Ailio
Arbetets namn:	
Handledare (Arcada):	Jessica Silfver, Pernilla Stenbäck
Uppdragsgivare:	HOTUS, Hoitotyön tutkimussäätiö
<p>Sammandrag:</p> <p>Denna studie gjordes i samarbete med HOTUS (stiftelsen för vårdforskning). Syftet med denna studie var att leta fram bevis för påståendet att sexual undervisningen inte svarar mot de krav läroplanen ställer. Denna studie är en litteraturöversikt vars material kvalitets granskades. Kvalitetsgranskning gjordes med hjälp av Crowe Critical Appraisal Tool, CCAT. Materialet var enligt CCAT av hög kvalitet. Nottingham James teori om hur man kunde undervisa bättre i klassrummet användes som teoretisk referensram. I teorin fokuserar man på hur undervisningen kunde förbättras. Studiens resultat visar att sexualundervisningen svarar mot de krav läroplanen ställer men att lärarna och eleverna önskade lite mera av undervisningen, t.ex. olika inlärningsmetoder och material.</p>	
Nyckelord:	sexualitet, sexuell hälsa, ungdomar, grundskola, sexualundervisning
Sidantal:	
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Public Health Nurse 2014
Identification number:	17365
Author:	Alexandra Ailio
Title:	
Supervisor (Arcada):	Jessica Silfver, Pernilla Stenbäck
Commissioned by:	Hotus Hoitotyön tutkimussäätiö
<p>Abstract:</p> <p>This study was done as a collaboration project with foundation for care research, HOTUS. The purpose of the study was to find evidence for the statement “sexual education doesn’t fulfil the requirements that the finish curriculum has” . This study was done as a literature study which material was quality reviewed. The quality review was done with the Crow Critical Appraisal Tool, CCAT. All material was high quality according to CCAT. Nottingham James book, Encouraging Learning: How can you help the children learn, was used as a theoretical framework.</p> <p>This studie shows that the sexual education does fulfil the requirements that the finish curriculum has, but the teachers and students wish there was more variation in the classes and more material.</p>	
Keywords:	sexuality, sexual health, youth, primary school and sexual education
Number of pages:	
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma: Terveystieteiden ja terveydenhoitajien koulutusohjelma 2014	
Tunnistenumero:	17365
Tekijä:	Alexandra Ailio
Työn nimi:	
Työn ohjaaja (Arcada):	Jessica Silfver, Pernilla Stenbäck
Toimeksiantaja:	HOTUS, Hoitotyön tutkimussäätiö
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Tämä tutkimus tehtiin yhteistyönä hoitotyön tutkimussäätiön, Hotus, kanssa. Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää löytyykö tutkimuksellista näyttöä väitteelle, seksuaaliopetus ei vastaa opetussuunnitelman vaatimuksia. Tutkimusmenetelmänä käytettiin järjestelmällistä katsausta. Materiaali arvioitiin kriittisesti. Kriittisessä arvioinnissa käytettiin Crowe Critical Appraisal Tool CCAT menetelmää. Tutkimuksen käytetty materiaali oli CCAT;in mukaan korkeaa laatua. Teoreettiseksi kehykseksi valittiin Nottingham Jamesin teoria haastavasta opetusmenetelmästä luokassa. Teoriassa keskitytään parantamaan opetusmenetelmiä. Tutkimuksen mukaan seksuaaliopetus vastaa opetussuunnitelman vaatimuksia, mutta opettajat ja oppilaat toivoisivat enemmän vaihtelua mm. opetusmenetelmissä ja materiaalissa.</p>	
Avainsanat:	seksuaalisuus, seksuaaliopetus, yläaste, seksuaaliterveys
Sivumäärä:	
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	

INNEHÅLL

1	Inledning.....	6
2	Definition av begrepp och bakgrund.....	7
2.1	Sexual hälsa och sexualitet.....	7
2.2	Sexuell utveckling.....	7
2.2.1	<i>Puberteten</i>	9
2.3	Sexual undervisningens utveckling.....	9
2.4	Sexualundervisningen i Europa.....	10
2.5	Sexualundervisningen i Finland.....	11
2.5.1	<i>Läroplanen</i>	11
2.5.2	<i>Lokala läroplaner</i>	12
2.6	Lärarens roll i sexualundervisningen.....	12
3	Etiska reflektioner.....	13
4	Teoretiska referensramen.....	14
5	Syfte och frågeställning.....	17
6	Metod.....	17
6.1	Datainsamling och kvalitetsgranskning.....	18
7	Material.....	18
8	Resultat.....	21
8.1	Kvalitetsgranskning.....	21
8.1.1	<i>Sammanfattning av kvalitetsgranskningen</i>	27
8.2	Sammanfattning.....	28
9	Diskussion.....	29
9.1	Förslag på förbättring.....	30
10	Kritisk granskning.....	31
	Källor.....	33
	Bilagor.....	37

1 INLEDNING

Hösten 2011 inleddes ett samarbetsprojekt mellan Arcada och Stiftelsen för vårdforskning (Hoitotyön Tutkimussäätiö Hotus).

Stiftelsen för vårdforskning grundades år 2006 och leds av HVD Arja Holopainen. Stiftelsen har som uppgift att stöda den vårdvetenskapliga forskningen, att utveckla evidensbaserad vård samt att samla, utvärdera och komprimera forskningsresultat för vårdpersonal.

Inom samarbetsprojektet har studerande vid Arcada möjlighet att göra sina examensarbeten under handledning av forskare, HVD Anne Korhonen.

Stiftelsen för vårdforskning har rätt att utnyttja studerandes examensarbeten i sin egen forskningsverksamhet.

Detta examensarbete har skrivits inom detta samarbetsprojekt.

I detta examensarbete kommer materialet att basera sig på tidigare forskning som sedan kvalitetsgranskas. Fokuset kommer att ligga på läroplanen samt vad som eleverna och lärarna önskar av undervisningen. Examensarbetet kommer också sträva till att kunna svara på påståendet, möter sexualundervisningen läroplanens mål och leta evidens till detta.

Examensarbetet riktar sig till alla och möjligen kunde detta arbete få fram nya vinklar och idéer till läroplanen och undervisningen samt en möjlig utveckling.

2 DEFINITION AV BEGREPP OCH BAKGRUND

I detta kapitel kommer relevanta begrepp samt bakgrund definieras och förklaras för att få en bättre helhetsbild av ämnet. Begrepp som tas upp är sexual hälsa, sexualitet och sexuell utveckling. I kapitlet tas även upp hälsokunskapslärares, historik i hälsokunskap, läroplanen och sexual undervisningen.

2.1 Sexual hälsa och sexualitet

Sexualitet är en benämning av flera olika handlingssätt som kan kopplas ihop med könlig fortplantning.

WHO (World Health Organization) definierar sexual hälsa som ett tillstånd där fysiska, emotionella, mentala och sociala hälsan är i bra relation med sexualitet. WHO påpekar även att begreppet inte betyder att en individ skulle vara utan sjukdomar t.ex. ha svårigheter att röra sig.

WHO fortsätter med att förklara sexual hälsa som en positiv samt respektfull inriktning till sexualitet och sexuella relationer samt att kunna ha säkert och njutbart sex. Våld, diskriminering och tvång ska inte uppstå. För att sexual hälsa ska uppehållas måste sexuella rättigheter respekteras, skyddas samt levas upp till.

Sexualitet är alltså något som en människa upplever genom hela sitt liv. Sexualitet omfattar kön, könsidentiteter, erotik, njutning, attityder, värderingar, beteende, rutiner och roller osv. Sexualiteten påverkas även av ekonomiska, politiska, kulturella, juridiska, historiska, religiösa samt biologiska och psykologiska orsaker. (WHO, 2016)

2.2 Sexuell utveckling

Sexuell utveckling hör till barnets normal utveckling och börjar redan i ett tidigt skede. Utvecklingen sker på fysisk, psykisk samt mental och emotionell nivå. Sexuella utvecklingen grundar sig på nyfikenhet och sexuella lekar. Barnet utvecklas en viss tid massor och ibland kan det t.o.m. hända att utveckling stannar upp eller tar ett steg bakåt ifall barnet inte ännu är redo för nästa skede. Kriser i barnets liv kan påverka utvecklingen starkt, t.ex. föräldrarnas skilsmässa, en anhörigs död eller familjevåld. (HNS, 2017)

Vad händer då i barnets kropp då sexualiteten börjar utvecklas? Barn i ett års ålder börjar känna på sin egen kropp och hittar ställen som känns bra d.v.s. kroppskännedom utvecklas. I denna ålder är närhet och njutning viktigt. Känslorna ändras kvickt, barnet kan även tyda ansiktets uttryck och förstå miner samt olika betoningar på rösten.

I två års ålder börjar barnet forma en bild av sig själv och sin kropp. Barnet är stolt över sin kropp och denna glädje bygger på självbilden. I denna ålder utvecklas även den egna viljan och detta ökar då på självständigheten. Känslorna är starka och svåra att kontrollera. Uppmärksamheten spelar också en stor roll och barnet lär sig också att iaktta andra känslor och behov. Barnet utvecklar även ett sorts band med de närmaste, barnet litar på dem. Uppfattningen av den egna kroppen utvecklas och därmed förståelsen att man själv bestämmer över sin kropp.

När barnet börjar närma sig tre års ålder börjar det framkomma nyfikenhet mot könsorganet. Barnet kan även oftast i detta skede kontrollera sina egna behov (urinerings samt avföring). Utvecklingen av kroppsbilden och känslor som förtjusning och kärlek sker också i detta skede och barnet vill klara sig själv. Kontroll och koordination över kropp utvecklas, rätt och fel beteende börjar klarna. Även om barnet vill göra mycket själv och en stor utveckling sker, är det ändå nödvändigt att föräldrarna är som stöd till barnet.

När barnet når fyra års ålder är det viktigt för barnet att tro och lita på sin kropp samt få godkännande av föräldrarna. I denna ålder börjar identiteten för flicka eller pojke ske samt utvecklas självförtroendet genom att granska och lära sig kontrollera sin kropp. I denna ålder är känslorna och humörsvängningarna starka, livlig fantasi hör till samt viljan att lära sig och få kunskap om allting.

I fem års ålder kan barnet redan bättre visa och använda sina känslor och barnet bygger en uppfattning om sig själv och framtiden d.v.s. förstår t.ex. att en pojke kommer att växa till en man och vise versa.

Även tankesättet utvecklas, barnet kan i denna ålder redan bli förtjust, vara själv kritisk och uppfatta att vänskap och relationer är viktiga.

När barnet börjar närma sig sex års ålder börjar uppfattningen om att alla kroppar är olika samt den egna kroppsbilden att utvecklas. Barnet är mera socialt och förstår bättre t.ex. sociala regler och deras betydelse. Känslorna är ännu starka och ändras snabbt, men i denna ålder kan barnet redan uttrycka en del känslor verbalt. (Väestöliitto, 2016)

Skolåldern är viktig och barnet utvecklas mycket under denna tid. Barnet är oftast ivrigt att börja skolan och vill lära sig nytt. Under de första skolåren är barnen ännu sinsemellan-lan vänner oberoende könet, men senare börjar de dra sig till det egna könet.

I åldern 9–12 vill barnet känna sig nyttigt och värdigt att lita på. Barnet är oftast ganska stabilt, aktivt samt kreativt. Redan i denna ålder börjar puberteten utvecklas och egna åsikterna är starka. Barnet vill vara självständigt samt kompisarnas åsikter spelar ännu större roll än tidigare. Det är viktigt att känna sig godkänd bland andra i samma ålder. (Mannerheim, 2016)

2.2.1 Puberteten

I puberteten sker det så kroppsliga som psykiska förändringar hos människan. Dessa förändringar uppkommer för flickor i ca 10–14 års åldern och för pojkar vid ca 12–16 års åldern.

Pojkarna kommer oftast i puberteten vid 11–13 års ålder och det första tecknet är att testiklarna och penisen börjar växa. Även fötterna, benen, armarna och händerna växer. Röstens ändras, hår runtom könsorganet växer samt den sexuella lusten ökar och spermieproduktionen börjar.

Flickornas utveckling börjar oftast mellan tio och tolvårs åldern och det första tecknet är att bröstet växer. Östrogen börjar producera vilket startar bröstets tillväxt samt livmoderns utveckling. Ungefär två år senare börjar första menstruationen. Flickorna växer även i längd, höfterna blir bredare, hudens talgkörtlar producerar mera fett vilket kan leda till fet hy i ansiktet och ibland i ryggen. Hårväxten blir kraftigare på könsorganen samt under armarna och blygdläpparna växer. (Väestöliitto, 2017)

2.3 Sexual undervisningens utveckling

Från och med år 1970 blev sexualundervisningen obligatorisk i finska skolor. 1970-talets läroplan var den första som krävde att grundskolorna ska undervisa om sexuell utveckling och om könsorgan. Undervisningen blev ett sidosämne till en början och togs upp under andra timmar, det var alltså inte ett eget ämne.

År 1994 uppkom det skillnader i undervisningen regionalt. Skolorna och kommunerna fick medverka i läroplanen. Detta ledde till att familje- och hälsovården inte mera vara obligatoriska utan valbara runtom i landet (Kontula, et al., 2001).

En stor förändring kom år 2000 då regeringen föreslog att hälsokunskap skulle vara ett eget läroämne. År 2001 blev hälsokunskap ett självständigt läroämne enligt lagen. Enligt grundlagen ska hälsokunskap undervisas i årskurserna 1–6 som en del av andra ämnen, medan årskurserna 7–9 ska ha det som ett separat ämne och i gymnasiet läser man en obligatorisk kurs och två valbara fördjupande kurser i hälsokunskap. År 2007 var det första gången möjligt att skriva hälsokunskap i studenten. (Kannas, et al., 2009)

År 1996 och 2006 gjordes två undersökningar om vem som undervisade i hälsokunskap i grundskolorna. Enkäterna besvarades av både lärare och elever. År 2006 kom det fram att sexual hälsa undervisades av hälsokunskaps lärare i årskurserna 7–9 i 67–74% av högstadieskolorna. I årskurs 9 undervisades sexual hälsa av biologiläraren i 61 % av skolorna. Även skolhälsovårdaren undervisade i ämnet i mer än var tredje skola. Mera sällan deltog en utomstående expert inom området i undervisningen. (Kontula, 2010)

De fördelade timmarna för sexualundervisningen ökade kraftigt inom åren 1996–2006, från 9,3 till 17,3 timmar. Variationer i undervisningen fanns i varje skola, då alla hade ett eget individuellt program för undervisningen. Undervisningen hölls för båda könen samtidigt och den vanligaste inlärningsmetoden var formell klassrums undervisning som stöddes med t.ex. videomaterial. (Kontula, 2010)

2.4 Sexualundervisningen i Europa

På 1970–1980-talet började västra Europa med sexualundervisningen i skolorna. Detta hände ungefär samma tid som aborten blev laglig i de flesta länderna och det uppkom nya preventivmedel. Detta förändrade sexuella normer och värden. Detta ledde även till att sexuella beteendet ändrades och blev t.ex. ett ämne man kunde diskutera mera öppet. På 1980-talet bröt HIV-/AIDS epidemin ut som ökade på förebyggande metoder. Detta ledde till att man började fokusera sig mera på sexual hälsan.

I Europa börjar sexualundervisningen i varierande ålder, t.ex. i Portugal börjar undervisningen i fem års ålder och i Spanien, Italien och Cypern först i fjorton års ålder. Variationen beror på hur länderna uppfattar sexual fostran och undervisning. Europas länder har även påverkat varandra väldigt lite inom sexual undervisningens principer och undervisningsprogram på grund av språkbarriärer. (WHO, 2010)

2.5 Sexualundervisningen i Finland

Sexualundervisningen ska ske jämlikt för båda flickor och pojkar, barn och unga. Sexualundervisningen ska ge information om sexualitet och sex. Information ska hjälpa den unga att göra rätt val angående sin sexual hälsa och sexualitet. Undervisningens mål är att stöd barnets och ungas sexuella utveckling. Rätt sorts sexualundervisning leder till bra kunskap och kunnande samt minskar på diskriminering och mobbning. (THL, 2016)

2.5.1 Läroplanen

Eftersom detta examensarbete fokuserar sig på högstadiets hälsokunskap, tar jag upp läroplanen för årskurs 7–9 från år 2014 i sin korthet. År 2014 fastställde utbildningsstyrelsen grunder för läroplanen. Den lokala läroplanen tas i bruk etappvis i årkurserna 7–9 under åren 2017–2019.

Respekt och värdighet för livet, mänskliga rättigheter samt kunskap om hälsa är utgångspunkterna i hälsokunskaps läran. Hälsan ska enligt läroplanen granskas under olika livskeden, globalt samt på individ-, familje-, grupp-, och samhällsnivå.

Hälsokunskaps undervisning ska stöda eleverna i deras individuella utveckling och ge dem möjligheter att värdesätta, upprätthålla samt främja den egna hälsan.

Följande teman tas upp i läroplanen:

1. Växande och utveckling som stöder hälsan
2. Faktorer som stöder och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar
3. Hälsa, samfund, samhälle och kultur

Arbetsätten är enligt läroplanen varierande, t.ex. att eleverna får berätta om egna erfarenheter, söka kunskap och svar, dra slutsatser samt motivera dem. Platserna för inläring ska ske i fysisk och digital miljö, sociala situationer samt grupparbeten. (Utbildningsstyrelsen, 2014)

2.5.2 Lokala läroplaner

Varje kommun gör en egen läroplan med utbildningsstyrelsens grunder för läroplanen 2014 som botten. I detta kapitel tas upp fyra olika läroplaner och vad de planerat inom sexualundervisningen.

I Åbos läroplan tas sexual undervisningen upp först i åttonde klassen. Det tas upp att man ska lära sig grunderna i sexualitet och sexual hälsans olika områden och sexuella utvecklingen. I nionde klassens läroplan tas sexualundervisningen inte upp. (Utbildningsstyrelsen, 2016)

I Vasas läroplan tas det upp att sexualundervisningen börjar i sjunde klassen. Där tas sexual hälsa, sexuella utvecklingen, sexualitet och olika delområden inom sexualitet upp. Senare fördjupar man sig i dessa ämnen. Vasas läroplan tar även upp att skolan kunde göra samarbete med andra anstalter och t.ex. ordna en dag som fokuserar sig på sexual hälsa. Ingen annan specifik inriktning finns inom sexual undervisningen, den följer grunderna som gjorts för läroplanen år 2014. (Vaasan kaupunki, 2016)

Raseborgs läroplan börjar sexualundervisningen i sjunde årskursen. Då kommer ämnet sexuell utveckling och pubertet att behandlas. Medan det i årskurs åtta går igenom huvuddelen av sexualkunskap och i årskurs nio behandlas den sexuella hälsan och man repeterar undervisningen från föregående läsår. (Raseborg, 2016)

Helsingfors gjorde utifrån de riksomfattande grunderna en kommunal läroplan. Denna läroplan används som bas för skolorna som sedan gör sin egen skolvisa läroplan. De kommunala grunderna är i stort sett de samma som Utbildningsstyrelsen utgett år 2014. (Helsingfors stad, 2015)

2.6 Lärarens roll i sexualundervisningen

Läraren spelar en stor roll i att skapa en trygg gruppanda. Gruppen och dess anda har en stor betydelse inom hälsokunskapen, på grund av att de ämnen man läser om är personliga

och känsliga. Även en del av materialet som studeras är socialt betonade och kan nästan bara undervisas genom grupparbete. Läraren ska vara ödmjuk och villig att erbjuda hjälp, eleverna ska alltså känna att läraren är närvarande.

För att undervisa i hälsokunskap krävs ämneslärarens kvalifikationer. I grundskolan är det till största delen gymnastik-, biologi- och hushållslärare som undervisar i hälsokunskap.

År 2007 startade ett samarbete mellan Utbildningsstyrelsen och Stakes (forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården) vars uppgift var att försöka utveckla hälsokunskap i grundskolan och andra stadiets läroverk. I detta samarbete framkom att i tre fjärde delar av skolorna undervisade gymnastiklärare, i hälften av skolorna undervisade hushållsläraren och i nästan varannan skola undervisade biologiläraren i hälsokunskap. Det framkom också att det fanns lärare som undervisade i hälsokunskap som inte var kvalificerade för det. I ytterst få skolor undervisade lärare som hade hälsokunskap som huvudämne. (Aira, et al., 2007).

Hälsokunskap är även ett ämne som utvecklas i takt med samhället och då är det viktigt att läraren är engagerad och håller sin information relevant och följer med möjliga förändringar. (Sipola, 2008)

3 ETISKA REFLEKTIONER

Som skribent måste man följa en del etiska riktlinjer. Dessa riktlinjer gäller akademiska studier och arbeten. Arbetena ska följa god vetenskaplig praxis.

God vetenskaplig praxis är t.ex. att ta hänsyn till det etiska området angående det egna yrkesområdet, rapportera källor och andra begränsningar, examensarbete ska etiskt förhandsgranskas av studentens handledare eller inlämnas till Arcadas Etiska råd m.m. (Arcada, 2014)

Forskningsetiska delegationens goda vetenskapliga praxis fungerade även som etiska riktlinjer i detta examensarbete.

Exempel på några riktlinjer:

– Man ska i forskningen och dokumenteringen, presentationen av resultaten iaktta de förfaringssätt som forskningssamfundet erkänt

- I bedömningen av undersökningar och resultat iaktas de förfaringssätt som forsknings-samfunder erkänt
- Dataskaffnings-, undersöknings- och bedömningsmetoderna ska vara förenliga med kriterierna för vetenskaplig forskning samt vara etiskt hållbara, hänvisningarna ska vara korrekta
- Forskningstillstånd ska ha anskaffats m.m. (Forskningsetiska Delegationen, 2012)

I detta examensarbete var det särskilt viktigt att ta i beaktande etiken kring ämnet på grund av känsligheten, att vi alla har vår egen synvinkel på sexualitet och att sexualitet är en del av vår identitet m.m.

Sexualundervisningen ska stöda eleverna att utveckla deras sexualitet och respekten för andras sexualitet. Informationen ska ge kunskap och kunnande, ta fram det positiva i sexualiteten och förstärka eleverna. Detta innebär att läraren ska kunna etisk granska sin egen attityd kring ämnet. Det är viktigt att komma ihåg att alla människor är jämlika, alla har rätt att delta och att låta bli att delta i t.ex. diskussionerna i klassrummet, alla har rätt till personlig integritet. Lärarens är ansvarig för att nivån hålls professionell, ingen ska känna sig t.ex. utsatt eller sårbar. Läraren är även ansvarig att hålla sin kunskap uppdaterad och faktabaserad för att kunna följa de etiska riktlinjerna. (Ruuhilahti & Åhman, 2017)

4 TEORETISKA REFERENSRAMEN

Som teoretisk referensram för mitt examensarbete har jag valt att utgå från Nottingham James teori om utmanande undervisning i klassrummet. Teorin ger alltså konkreta förslag på hur man kan skapa en analytisk, nyfiken och glädjefylld lärandemiljö. Teorin uppmanar lärare att försöka få sina elever att tänka djupare och skickligare. Detta uppnår man genom att fokusera på dessa fem centrala begrepp, som i detta kapitel förklaras mera utförligt, självkänsla, ansträngning, återkoppling, utmaning och reflektion.

Återkoppling definieras som en process som hjälper eleverna att komma närmare sina lärandemål. Återkopplingen ska alltså ge information om arbetsuppgiften. Betydelsen av återkoppling spelar också en viktig roll då den är en av faktorerna som påverkar inlär-

ningen och resultat mest. Detta förutsätter dock att återkopplingen avser tydliga och utmärkta mål, inspirerar eleven t.ex. att svara aktivt och att eleven lär sig av sina misstag istället för att vara rädd för dem.

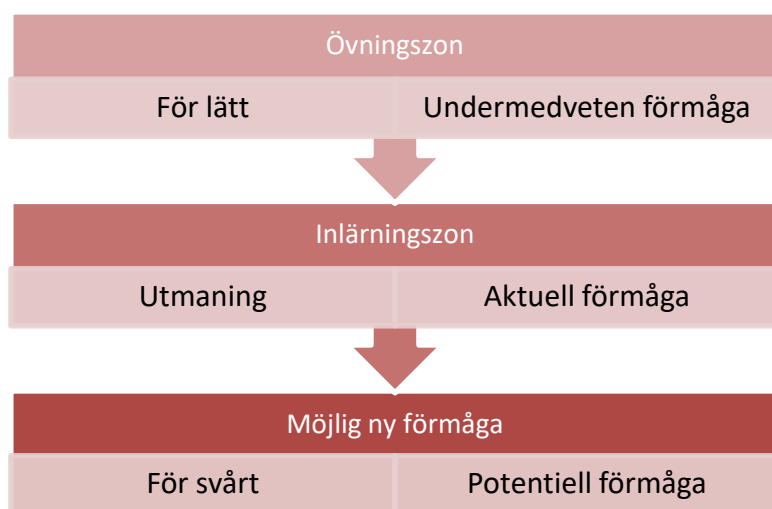
Återkopplingens syfte är att hjälpa eleverna att förstå lärandemålet, inse var deras egen position är och hur långt det är till "målet" samt förstå vad de ska göra för att nå sina mål. Återkopplingen fokuserar alltså på inläringen, innehållet och på elevernas tankeprocess och egen uppfattning.

När en elev försöker första gången förstå, skapa eller göra någonting ska återkopplingen ges som en reaktion. Denna reaktion ska hjälpa eleven att få en klar bild av vad som behöver göras för att hon/han ska nå sitt lärandemål.

Det finns olika sorters återkoppling t.ex. handledning som utvecklar positiva förhållningsätt, förmågor och personliga möjligheter. Dialog är även ett alternativ, det uppiggat och ger modell för egna reflektioner. Formativ bedömning ger förklaringar, diagnoser och uppmaningar till elevernas insatser. Summande bedömning igen är att man i slutet av en uppgift fastställer vad eleven gjort rätt eller fel, t.ex. med poäng och vitsord. Kamratåterkoppling och själv bedömning är varifrån eleverna får mest återkoppling. Beröm är säkert den mest behagliga formen av återkoppling. Det anses även vara effektivt att eleverna berättar för läraren vad de kan och vad de anser vara svårt och vad som kunde hjälpa situationen.

Ansträngning definieras igen lite annorlunda. Här är det eleverna som anstränger sig i ett visst ämne och sätter egna målsättningar inom ämnet. Detta påverkas såklart av motivationen till ämnet och förväntningar om att nå dessa mål. Det är alltså avgörande hur mycket eleven anstränger sig för att lära sig. Till detta hör FFK-modellen (förhållningsätt, färdigheter, kunskap). Det står för förhållningsätt alltså att man har en positiv inställning till lärandet, man är lite nyfiken och villig att lära sig. Färdigheter står för att man helt konkret klarar av de processer som inläring kräver för att kunna nå sina inlärningsmål. Kunskap, att kunna känna till information, begrepp och teorier.

Utmaning har inom denna teori att göra med uppmuntring av elever. Utmaningens syfte är att stimulera eleverna att göra bättre ifrån sig, genom att situationen blir mer krävande eller att de får uppmuntran av utmaningarna. Nottingham talar om undervisningsmål som botten till utmaningar, modellen ska hjälpa eleverna att nå sina inlärningsmål. Modellen beskriver tre olika förmågor, undermedveten förmåga, aktuell förmåga, potentiell förmåga. Medan då undermedveten förmåga anses vara för lätt och potentiell förmåga anses vara närmare för svårt. Meningen är då att man ska gå från övningszonen till inlärningszonen. Figuren nedan förklarar modellen tydligare.

Varför ska man tänka på reflektion i undervisning då? Nottingham menar att man måste kunna skilja på rutintänkande och reflektion. Rutintänkande sker t.ex. när man skriver, cyklar, alltså kräver inte så mycket av vår hjärna, eftersom det kommer automatiskt. Reflektion igen innebär att man tänker på konsekvenser av handlingar, vad som kunde påverka vissa beslut etc. Nottingham anser att reflektion behövs i undervisningen för flera olika orsaker t.ex. för ett friskare samhälle (mindre lidande för människor p.g.a. dålig planering och begränsat perspektiv t.ex.), för att lära sig hur man lär sig, tänkande förstärker kodning och avkodning samt används i proven m.m.

Självkänsla är sista förslaget i Nottinghams teori. I teorin förklaras självkänsla som en balans mellan framgång och misslyckande. I detta kapitel tas det även upp att beröm ska vara specifikt, betonat på handlingar och personliga framsteg. Beröm är viktigt för att skapa samspel mellan individer. Självkänsla påverkar lärandet p.g.a. att det påverkar elevens egen uppfattning om sig själv (Nottingham, 2013).

5 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Ett forskningsarbete grundar sig ofta på ett problem. Problemet kan vara något man vill få ny kunskap om, belysa någon annan kunskap eller få en ny synvinkel på ett visst ämne eller att fördjupa sin kunskap etc.

Under de senaste åren har det varit tal i sociala medierna om hur ungdomar har dålig kunskap i sexual hälsa samt att skolans sexualundervisning inte är tillräckligt omfattande och innehållet motsvarar dagens krav. Syftet med denna studie är att leta fram bevis för dessa påståenden. Dessa frågeställningar kommer detta examensarbete huvudsakligen att fokusera på.

Frågeställningarna:

1. Svarar sexualundervisningen i högstadiet mot kraven läroplanen 2016 ställer
2. Vad saknas i undervisningen enligt lärarna och eleverna?

6 METOD

Detta examensarbete är en litteraturöversikt vars material kvalitetsgranskas. Metoden går alltså ut på att kvalitetsgranska innehållet, t.ex. från forskningar, artiklar och böcker angående högstadiets sexualundervisning och ungdomarnas kunskap inom sexualundervisning. Metoden kvalitetsgranskades med hjälp av CCAT, som presenteras närmare i resultat kapitlet, var kvalitetsgranskningen görs. Resultatet ska ge evidens till arbetets frågeställningar, svarar sexualundervisningen i högstadiet mot kraven läroplanen 2016 ställer och vad saknas i undervisningen?

6.1 Datainsamling och kvalitetsgranskning

I en litteraturstudie är det viktigt att materialet är aktuellt och inom det valda området. Studiens syfte är att försöka få ihop en slutsats eller sammanfattning med hjälp av tidigare forskning och studier. (Forsberg & Wengström, 2013)

Värdet av studiens kvalitet bör granskas, detta för att få reda på hur hög validitet den har. Det som ändå är gemensamt för dessa granskningar är att det ska framkomma forsknings- syfte, frågeställning, metod och urval, mätinstrument samt analys och tolkning av resultatet. (Forsberg & Wengström, 2013)

7 MATERIAL

Denna litteraturöversikt avser att ge en synvinkel om hur tidigare studier förhållit sig till sexualundervisningen och vad gjorda forskningar har gett för resultat om sexualundervisningen. Studierna som utvaldes till detta examensarbete är alla från Finland och gjorda åren 2000–2016. Det valda materialet och sökprocessen finns att läsa i bilaga 1.

THL gjorde en skolhälsa undersökning år 2000–2015. Med hjälp av denna undersökning har man kunnat följa med skolelevernas kunskap inom sexual hälsa. (THL, 2015) I undersökningen finns det att läsa åttonde och nionde klassisters svar samt gymnasiers och yrkesskolornas första och andra års studerandens svar. Elevernas svar är från år 2000/2001 - 2015 och yrkesskolornas svar från år 2008/2009 – 2015. I detta examensarbete fokuseras det på högstadieelevernas svar. Frågorna och svaren ger en bra bild av vad som ungdomarna behärskar inom sexualundervisningen och vad som ännu är oklart. Bristen på kunskap var störst inom frågorna gällande könssjukdomar. (Luopa, et al., 2014)

Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen tar upp att läraren är i huvudpositionen i sexualundervisningen. Det finns inga byggstenar på vad som är bra sexualundervisning och vad som fungerar. Läraren själv arbetar genom sin personlighet och väljer en synvinkel som passar denne. (Kosunen & Ritamo, 2004)

Väestöliitto gjorde även en undersökning om sexual fostran i finländska skolor under 2000-talet. I undersökningen frågade man om lärarnas önskemål. Lärarna önskade en del material, t.ex. en låda med preventivmedel, broschyrer som kunde delas ut åt eleverna, mera uppdaterat och relevant material m.m. Lärarna ansåg även att de behövde idéer till undervisningsmetoderna. Det kom även fram att flera av lärarna ansåg att någon del av sexual undervisningen var svår att tala om, p.g.a. att det är ett så intimt och privat ämne. Det som ansågs vara svårt att undervisa var, sexuella trakasserier, pedofiler och våldtagning. Elevernas personliga psykiska och fysiska utveckling påverkade även undervisningen.

Undersökningen tog även upp ungdomarnas kunskap inom sexual hälsa. I olika kommuner fanns det inte stora skillnader i kunskapen, mest skillnad fanns det mellan svenska och finska skolor samt specialskolor, varav finska skolorna hade mest kunskap. Flytningarnas olika egenskaper vara helt oklart för pojkarna, medan ungefär hälften av flickorna behärskade ämnet. Flickorna visste också lite bättre (2/3) än pojkarna (1/2) om när pojkarna börjar få utlösning. Pubertetens inverkan på det sexuella intresset var ett område som hade brist på kunskap samt barnets sexual hälsa. Könsorganen och deras funktioner hade väldigt bra kunskap från både flickorna och pojkarna. Den sämst besvarade frågan var, hur länge det tar från första samlaget att kvinnan får orgasm. Det fanns okunskap och felaktig information. Goda kunskaper fanns det igen inom graviditet och preventivmedel. Brister fanns dock även inom detta område, menstruationscykelns inverkan på risken att bli gravid, vad p-pillren egentligen gör i kroppen och biverkningar samt kondomernas pris. Könssjukdomar var ett ämne som saknade kunskap inom nästan alla sina områden. (Kontula, et al., 2001)

THL; s verksamhetsmodell inom sexual och fortplantning tar upp att lärarna som undervisar inom social- och hälsokunskap inte har behörighetskrav inom undervisningen av sexologi och sexual hälsa. Först år 2011 har det krävts att man har hälsokunskaps ämneslärarbehörighet. Även här påpekas det att lärarna har önskat tilläggsskolningar och att det har bokats för lite tid för undervisningen (Klementti & Raussi-Lehto, 2014).

WHO och BZgA (Federal Centre for Health Education) publicerade år 2014 en guide om hur uppfylla sexual fostrans nivåer i Europa. Denna guide gäller även i Finland. Enligt

WHO borde man försöka hålla ett positivt intryck till sexuell hälsa och inte t.ex. skrämna och döma. Här kommer det också fram att eleverna ska känna sig trygga. Dessa standarder tar upp områden som undervisningsprogrammet borde innehålla och vad man kunde förbättra, t.ex. uppdaterad och relevant information och hur man kunde använda olika metoder inom undervisningen samt hur man kunde utveckla undervisnings kunskapen. Det tas även upp hur man kan ge eleverna råd att hitta bra inlärningsmaterial, hur lärarens egna erfarenheter av sexualitet kan påverka inläringen samt hur man kunde utveckla språket till mera professionellt och naturligt. Ämnen som även tas upp är ungdomarnas sexuella utveckling, deras kunskap om olika stöd t.ex. barnskydd. Det påpekas även att sexual undervisningen borde vara kontinuerlig och mångsidig. Sexual undervisningen borde även göras med hjälp av föräldrarnas stöd samt forma den enligt elevernas kön.

I guiden skrivs det även om hur man kan följa med om sexual undervisningen når sina mål. WHO:s och BZgA:s förslag var att man skulle grunda en arbetsgrupp för detta. Arbetsgruppen skulle bestå av experter från olika områden som skulle garantera att varje delområde skulle granskas noga. (WHO & BZga, 2010)

Väestöliitto hade en annan undersökning, om pojkar och deras intressen och kunskaper inom sexual hälsa och undervisning. I undersökningen kommer det fram vad pojkarna önskade från lektionerna. Pojkarna reagerade med att vara passiva eller skämtsamma på lektionerna för att täcka sin brist på kunskap. De önskade även att vissa ämnen som är väldigt personliga (masturbering etc.) skulle hållas i flick- och pojkgrupper och att man inte skulle repetera så mycket. (Kontula, 2012).

Kannas L, Peltonen H, Aira T. gjorde en undersökning om undervisningen i hälsokunskap år 2009. Undersökningen tar upp elevernas synvinkel av undervisningen. Enligt undersökningen var 70 % av eleverna intresserade av idrott och hälsa, sexualitet, människorelationer och sexuellt beteendet. Här frågades det också av eleverna vilka undervisningsmetoder ansågs vara de bästa. Ungefär 60 % ansåg att samtal, grupparbete och lärarens föredrag var bäst, medan 40 % tyckte igen att läxor, rollekar och drama var mera effektivt. I undersökningen kom det även fram att läkarbesök, kurator eller skolpsykologens deltagande i lektionerna och undervisningen var väldigt sällsynt. (Kannas, et al., 2009)

Bildjuschkin K. skrev en artikel som stöder sexual fostran. Artikeln tar bland annat upp viktiga delar i sexual fostran och hur man kunde förbättra undervisningen. Dessa sju centrala delar är, ta med de unga och planera undervisningen inom sexual hälsa, på lektionerna ska det finnas möjlighet till dialoger, ständig uppdatering av materialet, då människan och samhället utvecklas hela tiden, ta i beaktande olika inlärningsätt, samarbete mellan föräldrar och hemmet, undervisningen sker situationsmässigt, man kan inte ha ett strukturerat innehåll inom detta ämne och ta i beaktande båda könen lika mycket.

Artikeln tar även upp de mest allmänna frågor som ungdomar har inom sexual hälsa, t.ex. problem med sexlivet, hur man har samlag, hur man förbereder sig för sex, vad som är acceptabelt sexuellt beteende, var går de sexuella gränserna och när bryter man dem, kroppsutvecklingen och puberteten, sexual- och könsidentiteten, graviditet, könssjukdomar m.m. (Bildjuschkin, 2015).

Bildjuschkin K. gjorde även en undersökning om lärarnas och elevernas uppfattning om sexualitet samt om hur man bemöter det samt hur man undervisar i ämnet. I undersökningen kommer det fram att det håller på att ske en förändring i läroplanen. Läroplanen ska göra i samarbete mellan eleverna och lärarna. Det ska även framkomma mera dialoger, undersökningar m.m. under lektionerna. Även här tog lärarna upp att de önskade mera material till undervisningen och att skolhälsovårdaren skulle vara med i läroplanerna. (Bildjuschkin, 2016)

8 RESULTAT

I detta kapitel kvalitetsgranskas det valda materialet med hjälp av CCAT-formuläret. Materialet sammanfattas och arbetets frågeställningar besvaras i slutet av kapitlet.

8.1 Kvalitetsgranskning

I detta kapitel presenteras kvalitetsgranskningen skilt enligt CCAT-formuläret. Eftersom detta examensarbete har som uppdragsgivare HOTUS ska en kvalitets granskning göras.

Forskningarna granskades med hjälp av Crow Critical Appraisal Tool (CCAT). Valde CCAT modellen för att den hade tydliga direktiv att följa.

CCAT är delat i åtta kategorier, varje kategori poängsätts med fem poäng, max poängen är då fyrtio poäng. Det finns alltså en blankett var man poängsätter forskningen och så finns det en manual som underlättar poängsättningen. De åtta kategorierna är:

1. Preliminärer – titel, abstrakt och text
2. Introduktion – bakgrund och syfte
3. Design – studieansats, intervention, variabler, bias
4. Sampling – metod och protokoll, samplets storlek
5. Datainsamling – metod och protokoll
6. Etiska aspekter – beträffande deltagarna och forskarna
7. Resultat – analysmetoder, styrkor och svagheter m.m.
8. Diskussion – tolkning, generalisering och slutkommentarer

Dessa åtta kategorier har ännu flera underkategorier som underlättar poängsättningen. Efter att man poängsatt alla åtta kategorier räknas poängen ihop. Totala mängden poäng är 40 och resultatet kan ges i siffror eller procentform. CCAT formuläret finns som original i bilagorna (Crowe 2, 2013)

1) THL – skolhälsoundersökning 2000–2015

1. Titeln beskriver metoden och syftet. I abstraktet finns det information om vem studien handlar om samt vilket år de är gjorda. Abstraktet tar upp huvudpunkterna i studien. 5/5p.
2. Introduktionen förklarar bakgrunden till studie och syftet är inkluderat. 5/5p
3. Metoden definieras, tidigare års resultat är tydligt beskrivna och tillförlitliga mått är använda i studien. Data analys metoden är inte beskriven och eventuell bias nämns inte. 4/5p
4. Studiens sampel och samplets storlek presenteras. Inklusions- och exklusionskriterierna beskrivs. 5/5p

5. Data insamlingsprocessen samt metoden beskrivs. Metoden är passande med tanke på hur många som deltar i studien. Det som inte framkommer är bortfall. 4/5p
6. Det står tydligt utskrivet i enkäten till vad studien använts och vem som är med i studien. Det framkommer också att det är frivilligt att delta och att materialet är konfidentiellt. 5/5p.
7. Resultaten är uppsatta i Excel i tabeller som är lätta att läsa. Resultaten och elevernas svar kommer tydligt fram. Sammanfattning finns för årtal skiljt, t.ex. 2000–2013, 2015. 5/5p
8. Resultaten diskuteras och analyseras. Sammanfattning av resultatet finns. Bortfall tas inte upp 4/5p.

Resultat: 37/40 = 93 %

2) Kontula O., Meriläinen H., 2007, *Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa*

1. Titeln var informativ. I abstrakter förklaras undersökningen väl med lättläst text. 5/5p.
2. I bakgrunden tas relevanta begrepp och information upp. Syftet för undersökningen kommer även tydligt fram. 5/5p.
3. Studies design beskrivs utförligt. Interventionen, måtten och dataanalysen beskrivs. Bortfall diskuteras inte 4/5p.
4. Studiens sampel beskrivs. Samplets storlek definieras samt inklusions- och exklusionskriterierna presenteras. 5/5p.
5. Datainsamlingsmetod beskrivs och bias tas upp 5/5p.
6. Studien hade fått etiskt lov. Deltagandet var frivilligt och studiens finansiering presenterades. Intressekonflikter framkommer inte 5/5p.
7. Resultatet är grundligt förklarat. Det finns en del tabeller med i texten som underlättar läsandet. Sammanfattning av resultatet finns 5/5p.
8. Diskussionen tar upp resultaten igen samt ger förslag om förbättring 5/5p.

Resultat: 39/40p = 98 %

3) Klemetti R., Raussi-Lehto E., 2014–2020, *Edistä, ehkäise, vaikuta- seksuaali- ja li- sääntymisterveyden toimintaohjelma*

1. Titeln innehåller både syftet och metoden. Abstraktet innehåller relevant information, är logiskt uppbyggd och lätt att läsa. 5/5p
2. Bakgrunden förklarar en del förkortningar och begrepp samt varför denna modell gjorts, syftet finns alltså med. 5/5p
3. Studiens design förklaras tydligt. Dataanalysen och interventionen definieras men bias saknas 4/5p.
4. Studiens sampel beskrivs. Samplets storlek definieras. Inklusions och exklusionskriterier förklaras utförligt 5/5p.
5. Databasinsamlingen förklaras utförligt. Metoden passar studien. Bortfall diskuteras inte 4/5p.
6. Studien hade etisk lov. Finansiering presenteras. Intressekonflikter framkommer inte 4/5p.
7. Resultatet diskuteras och en sammanfattning finns. Eventuella bortfall tas inte upp 4/5p.
8. Diskussionen ger förbättrings förslag och diskuterar resultatet 5/5p.

Resultat: 36/40p = 90 %

4) WHO & BZgA (Federal Centre for Health Education), 2010, *Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa*

1. Metoden framkommer inte i titeln medan syftet gör det. I abstraktet kommer det fram relevant information 5/5p.
2. I bakgrunden tas väsentlig information upp, t.ex. begrepp och ämnen förklaras noggrant. Syftet kommer tydligt fram. Orsaken varför standarderna gjordes kommer även fram 5/5p.
3. Studiens metod presenteras. Interventionen tas upp men dataanalys och bias beskrivs inte 3/5p.
4. Studiens sampel och storlek kommer fram. Eventuell bias nämns inte. 5p
5. Databasinsamlingen beskrivs. Metoden är passande för studien. Bortfall diskuteras inte 4/5p.
6. Studien har etiskt lov. Finansiering presenteras. Intressekonflikter uppkommer inte 4/5p.

7. Tabellerna sammanfattar hela texten, men bortfall nämns inte 4/5p.
8. Diskussions del fattas helt i denna studie 0/5p

Resultat: 30/40p = 75 %

5) Kontula O. mm., 2012, *Mitä pojat todella haluavat tietää seksistä*

1. Titeln berättar syftet men inte metoden av studien. Abstrakta delen tar fram väsentlig 4/5p.
2. I bakgrunden förklaras det varför projektet är gjort samt begrepp förklaras. Syftet förklaras även tydligt 5/5p.
3. Studiens metod är definieras. Valet av metoden beskrivs. Interventionen och mått som använts beskrivs utförligt. Eventuella bias framkommer 5/5p
4. Studiens sampel och storlek presenterades. Inklusion- och exklusionskriterierna beskrevs 5/5p.
5. Datasamlingen och metoden beskrevs. Bortfall diskuteras inte 4/5p.
6. Studien hade etiskt lov. Deltagandet var frivilligt och finansieringen presenterades 5/5p.
7. Resultatet beskrevs utförligt och sammanfattas i slutet 5/5p.
8. Diskussionen tar upp förslag på förändring och studiens svagheter framkommer 5/5p.

Resultat: 38/40p = 95 %

6) Kannas L., Peltonen H., Aira T., 2009, *Kokemuksia ja näkemyksiä terveystiedon ope-
tuksesta yläkouluissa*

1. Titeln innehåller syftet för arbetet men inte metoden. Abstraktet innehåller väsentlig information om forskningen 5/5p
2. Bakgrunden beskrivs grundligt och syftet kommer tydligt fram 5/5p.
3. Studiens metod definierades. Interventionen och måtten beskrevs 5/5p.
4. Studiens sampel och storlek presenterades. Inklusions- och exklusionskriterierna beskrevs. Bias framkommer 5/5p.
5. Datasamlingsmetoden var tydligt beskriven i texten. Eventuella bortfall nämndes inte 4/5p.

6. Studien hade etisk lov. Deltagandet var frivilligt. I texten framkommer inte intressekonflikter 5/5p.
7. Resultatet är tydligt utskrivet. Bortfall togs inte upp 5/5p.
8. I diskussionen tas det upp olika förslag till förbättring och diskussionen kopplades till resultatet 4/5p.

Resultat: 38/40p = 95 %

7) Bildjuschkin K., 2015, *Seksuaalikasvatuksen tueksi*

- 1) Titeln innehåller syftet för arbetet men inte metoden. Abstraktet tar upp väsentlig information om undersökningen 5/5p.
- 2) Bakgrunden och syftet kommer tydligt fram 5/5p.
- 3) Metoden presenterades kort, mått som användes i studien nämns men definieras inte. Interventionern beskrevs 5/5p.
- 4) Metoden var inte förklarad eller motiverad. Metoden passade dock studien då det är ett stöd för sexual uppföstran. Interventionen och risken för bias nämndes inte 2/5p.
- 5) Datasamlingen beskrevs inte. Sampel storleken framkommer och är passande för studien. Inklusions- och exklusionskriterierna beskrevs inte 2/5p.
- 6) Arbetet hade etiskt lov. Finansiering framkommer. Intressekonflikter presenteras inte 4/5p.
- 7) Resultaten är inte tydliga då detta är ett stöd för undervisningen. Texten är lättläst och tydlig. Syftet med arbetet kommer tydligt fram 4/5p.
- 8) I diskussion tas upp förslag till förbättring. Förslag på fortsatta studier framkommer inte. 4/5p.

Resultat: 31/40p = 78 %

8) Bildjuschkin K. 2016, *Terveystiedon opettajien ja oppilashuollon käsityksiä seksuaalisuudesta, sen kohtaamisesta ja seksuaaliterveyden opettamisesta peruskoulussa.*

- 1) Titeln innehåller syftet och metoden för arbetet. Abstraktet är kortfattat och tar upp väsentlig information 5/5p.
- 2) Bakgrunden beskrivs grundligt, syftet tydligt kom tydligt fram 5/5p.

3) Metoden definierades och var passande till denna studie, mått och dataanalys metoden beskrevs 4/5p.

4) Studiens sampel och samplets storlek beskrevs. Inklusions- och exklusionkriterierna framkom 5/5p.

5) Datainsamlingen förklarades. Bortfall beskrevs inte 4/5p.

6) Studien hade etiskt lov. Deltagandet i studien var frivilligt och inga intressekonflikter framkom 5/5p.

7) Resultatet är tydligt uppbyggt och lättläst och sammanfattat. Bortfall beskrevs inte 4/5p.

8) I diskussionen tas upp förslag till förbättringar och texten kopplas till resultatet 4/5p.

Resultat: 36/40p. = 90 %

8.1.1 Sammanfattning av kvalitetsgranskningen

Alla forskningar och guider som kvalitetsgranskades hade 30 eller flera poäng. I tabellen nedan finns alla forskningars totala poäng samlade.

Forskning	Poäng
1	37/40=93 %
2	39/40=98 %
3	36/40=90 %
4	30/40=75 %
5	38/40=95 %
6	38/40=95 %
7	31/40=78 %
8	36/40=90 %

8.2 Sammanfattning

Enligt de forskningar av hög kvalitet som ingår i denna litteraturöversikt motsvarade sexualundervisningen de krav som läroplanen 2016 ställde. Det kom fram i t.ex. THL:s skolkhälsa undersökning, där ungdomarnas kunskap kartlagdes inom sexualundervisningen. Kunskapen var i stora drag goda, bristen på kunskap var störst inom frågorna gällande könssjukdomar. (THL, 2015) Väestöliittos undersökning stödde även detta. I deras undersökning framkom det även att det fanns goda kunskaper i allmänna drag men att vissa teman skulle ha krävt mera specifik undervisning, t.ex. könssjukdomar, orgasmer, menstruationscykeln, p-piller m.m.

I forskningarna kom det tydligt fram vad som eleverna och lärarna saknade i undervisningen. Lärarna saknade byggstenar till undervisningen och konkreta exempel på undervisningsmetoder. (Kosunen & Ritamo, 2004) Väestöliittos undersökning om sexualfostran i finländska skolor tog även upp lärarnas önskemål. I denna forskning kom det fram att lärarna önskade en del material (broschyrer, preventivmedel m.m.) och mera idéer till undervisningsmetoderna. (Kontula, et al., 2001) Detta stöddes av THL:s verksamhetsmodell inom sexual och fortplantning, var det påpekades att lärarna önskat tilläggsutbildningar för sexual undervisningen och mera tid för undervisningen. (Klementti & Raussi-Lehto, 2014)

WHO och BzGA igen påpekade att eleverna skall känna sig trygga och att information skall vara relevant samt uppdaterad. Kontulas forskning om vad pojkarna önskar sig veta om sex, tar igen upp bl.a. att pojkarna önskade att vissa ämnen som var privata och intima skulle hållas skilt mellan flickor och pojkar (Kontula, 2012). Bildjuschkins artikel om sexualfostran stöder de tidigare forskningarna. I artikeln togs det upp att eleverna borde vara med och planera undervisningen och att dialoger samt ständig uppdatering av materialet är adekvat. (Bildjuschkin, 2015) Även i Bildjuschkins andra undersökning togs det upp att lärarna önskade sig mera material. Denna artikel tog även upp att det håller på att ske en förändring i planeringen av läroplanen, var eleverna skulle få delta och att det skulle ske mera dialoger under lektionerna. (Bildjuschkin, 2016)

9 DISKUSSION

Syftet med denna studie var att leta fram evidens till påståendet, sexual undervisningen svarar inte mot de krav läroplanen ställer och vad som saknade i undervisningen av både eleverna och lärarna. Evidensen visade att undervisningen nog svarade mot kraven läroplanen ställer. Studien visade dock att lärarna och eleverna önskade sig lite mera av undervisningen, t.ex. mera material, varierande inlärningsmetoder m.m. I bakgrunden togs relevanta begrepp för arbetet, sexualitet, sexuella utvecklingen, utvecklingen av sexual undervisningen m.m. för att få ett bättre grepp om ämnet. Materialet begränsades till inhemskt och högst tio år gammalt.

I Finlands kommuner påbörjas sexual undervisningen i olika årskurser. I Åbo stads läroplan står det att sexual undervisningen påbörjas först i åttonde klassen (Utbildningsstyrelsen, 2016), medan den i Vasa och Raseborg påbörjas i sjunde klassen. Dessutom tas olika delområden upp, t.ex. Åbo börjar med att ta upp grunderna i sexualitet och sexual hälsa samt den sexuella utvecklingen. Vasa igen tar upp nästa samma saker med i ett bredare perspektiv, t.ex. sexual hälsa, sexuella utvecklingen, sexualitet och dess olika delområden (Vaasan kaupunki, 2016). Raseborg igen påbörjar undervisningen med sexuell utveckling och pubertet. I Raseborg läroplan fördjupar man sig i åttonde och nionde klassen och repeterar ämnen (Raseborg, 2016). Repetition påminner om återkopplingen som Nottingham tar upp i sin teori. Återkopplingen syfte är ju att hjälpa eleven förstå lärandemålet och fokusera på inläringen, innehåller och elevernas tankeprocess. (Nottingham, 2013)

I detta examensarbete har Nottinghams J., teori om undervisning i klassrummet använts. Denna teorins tanke är att få eleverna att verkligen förstå ämnet och tänka djupare. Teorin fokuserar sig på fem centrala begrepp. Återkoppling påverkar elevernas inläring mest, enligt Nottingham. Återkoppling kunde användas vid handledningssituationer, dialoger i klassen, inom bedömning. Ansträngning igen ska få eleven att sätta upp egna mål och förväntningar om ämnet. Utmaning igen ska hjälpa eleverna att göra bättre ifrån sig, genom krävande situationer och uppmuntran. Självkänslan påverkar även, för att den påverkar elevens egen uppfattning om sig själv. (Nottingham, 2013)

Nottingham J., teori stöds i t.ex. Sipola H:s avhandling *Miten terveystietoa tulisi opettaa, 9.luokan oppilaiden kokemuksia terveystiedon opetusmenetelmistä ja oppimateriaaleista*, som tar upp hur man ska undervisa i hälsokunskap. Materialet till hennes arbete samlades genom gruppintervju. I intervjuerna framkom det att enligt eleverna lärde man sig bäst genom att diskutera och fundera. Detta ansågs vara lätt eftersom alla var i ungefär samma ålder, då känner sig eleven trygg. Eleverna tyckte också att det var lättare att komma ihåg saker som diskuterats än om man skulle ha läst om dem. Här spelade även lärarens roll en viktig del, eftersom läraren rättade till ifall det uppkom några fel i diskussionerna. Diskussionerna ansågs vara positiva både i klassutrymmen och inom grupparbeten. Video och böcker var inte lika effektiva. Video ansågs vara bäst som ett stöd till annat material. Bok läsning var inte enligt eleverna ett bra sätt att lära sig, endast några få ansåg det vara bra. Praktiska övningar var en bra metod att lära sig enligt eleverna, för att det var intressantare att få göra själv än att man läser det från en bok. I intervjuerna kom det också fram att mångsidighet och presentationer var bra sätt och lära sig. (Sipola, Publicerad: 2008)

Det kom alltså fram i materialet att eleverna lär sig bäst genom olika inlärningsmetoder. Detta stöder Nottingham's teori. Då diskussion byggs upp får eleven tänka efter och reflektera över ämnet. De måste anstränga och utmana sig att tänka, återkoppla och kanske t.o.m. får beröm och förbättra deras självförtroende. (Nottingham, 2013)

9.1 Förslag på förbättring

Sexualitet och sexual hälsa är viktiga byggstenar i de ungas liv. Det har redan nu hänt en stor förändring i sexual undervisningen de senaste årtionden. De ungas informations nivå och sexual fostran har förbättrats, medan abort, unga graviditeter och könssjukdomar ha minskat. (Kontula & Meriläinen, 2007). Det som kom fram i resultatet av detta examensarbete var att det fanns en del brister i kunskapen inom vissa ämnen. Vissa ämnen, t.ex. könssjukdomar, skulle behöva mera specifik undervisning. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Publicerad: 2015)

I de pedagogiska utbildningarna hör inte sex och samlevnad till de obligatoriska kunskapsområdena. Utbildningen kunde ta upp de viktigaste dragen inom sexualitet och sexualfostran för att ge en generell kunskap om ämnet. Tillvalskurser kunde även erbjudas ifall man skulle vilja fördjupa sig i ämnet. Det kom i resultaten fram att ämnet är svårt att undervisa då det är ett privat och intimt ämne (Kontula, et al., 2001). Detta är även en grundläggande orsak till att lärarna skulle behöva en god grund inom ämnet. (RFSU, 2004)

I resultatet kom det även fram att lärarna önskade sig mera material (Bildjuschkin, Publicerad: 2016) och mera tilläggsutbildningar inom ämnet (Kontula, et al., 2001). Eftersom detta är ett ämne som ständigt utvecklas behövs det tilläggsutbildningar, materialstöd m.m. Lärarutbildningarna ger egentligen bara en grund till ämnet. (RFSU, 2004)

För att elevernas önskemål skulle om undervisningsämnen skulle kunna uppföljas borde man göra undersökningar om deras sexualvanor och tankar. Undersökningen kunde vara gjord över ett brett område och kunde vara återkommande då alla människor ändå är så olika. Detta kunde också ge eleverna en chans och berätta deras åsikter om sexualundervisningen och på detta sett kunde man även granska undervisningen till en del. Dock borde undervisningen granskas annars också med jämna mellanrum för att se att den når de mål den har utsatts. Denna undersökning kunde även ge synvinklar om vilken inlärningsmetod visat vara sig effektiv. (RFSU, 2004)

10 KRITISK GRANSKNING

I detta kapitel skall studien granskas i mindre delar. I detta kapitel framkommer studiens svagheter och styrkor.

Studiens bakgrund och tidigare forskningar bildar en uppfattning om ämnet. Studiens bakgrund och tidigare forskning var utmanande att skriva, p.g.a. att det var svårt att hålla sig till ämnet.

Metoden var färdigt given av uppdragsgivaren Hotus. Kvalitetsgranskningen gjordes med CCAT metoden. Metoden var även utmanande, det var många olika punkter att fylla i CCAT modellen. Detta var väldigt tidskrävande. Metoden var ändå klar och tydlig att använda och materialet visade vara sig av hög kvalitet.

Materialet begränsades till inhemskt och högst tio år gammalt. Flera olika sökord användes och olika databaser, men det var utmanande att hitta användbart material. Materialet var ofta föråldrat och det var få forskare som skrivit om ämnet och ofta samma. Detta ledde till att antalet träffar var små. Ursprungliga målet var att få 10–12 artiklar, men eftersom det var så svårt att få relevanta material till arbetet, begränsades materialet till åtta. Allt material var ändå av hög kvalitet, vilket stärker studiens tillförlitlighet.

Tanken var från början att forska om sexual undervisningen var föråldrad, men eftersom det var väldigt utmanande att hitta uppdaterad och relevant information om ämnet, ändrades rubriken till det som det fanns mest material om, motsvara sexualundervisningen målen i läroplanen och vad eleverna och lärarna önskar från undervisningen. En global undersökning kunde ha gett mera material och mera ämnen att jämföra mellan, t.ex. hur är sexual undervisningen i Amerika och hur i Finland.

Kvalitetsgranskning och datainsamlingen tog mest tid, dessa två var även de mest krävande i denna studie. Det var tidvis svårt att hålla sig till ämnet och vissa delar måste skrivas på nytt för att rubriken ändrades mitt i arbetsprocessen. Trots att detta har varit ett utmanande ämne att skriva om har det även varit lärorikt och intressant. Studiens resultat har visat att det kanske borde vara flera som planerar läroplanen för att både elevernas och lärarnas mål skall uppnås. Jag önskar att även hälsovårdaren skulle få vara med och planera, eftersom vårdare har stor kunskap om ämnet. Hälsovårdaren har även en bred kunskap inom området. Hälsovårdaren skulle t.ex. kunna klargöra vad de sexuella rättigheterna är och vad de betyder m.m. Dessutom har hälsovårdaren tystnadsplikt och denna tillförlitlighet kan vara viktig för ungdomar. Med hälsovårdaren kan eleven prata mera privat om t.ex. preventivmedel, könssjukdomar m.m. Sexualundervisningen är en viktig del i skolan, så varför inte satsa på detta och befrämja undervisningen med hjälp av hälsovårdarens breda kunskap och synvinkel till vad eleverna kunde ha nytta av?

KÄLLOR

Aira, Kannas & Peltonen, 2007. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa- perusraportti kyselystä 7-9. vuosiluokkien kouluille. Teoksessa: Vammala: Vammalan kirjapaino OY, pp. 69-76.

Arcada, 2014. *God vetenskaplig praxis*. s.l.:Tillgänglig: https://start.arcada.fi/sites/default/files/dokument/ovriga%20dokument/god_vetenskaplig_praxis_i_studier_vid_arcada_2014.pdf Hämtad 22.12.2016.

Bildjuschkin, K., 2015. *Seksuaalikasvatuksen tueksi*, s.l.: Tillgänglig: http://www.vaestoliitto.fi/@Bin/256572/Pesese_7.pdf Hämtad: 24.03.2017.

Bildjuschkin, K., 2016. *Terveystiedon opettajien ja oppilashuollon käsityksiä seksuaalisuudesta, sen kohtaamisesta ja seksuaaliterveyden opettamisesta peruskoulussa*. s.l.:Tillgänglig: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131626/URN_ISBN_978-952-302-804-3.pdf?sequence=1 Hämtad: 24.03.2017.

Crowe 1, 2013. *Critical Appraisal Tool (CCAT) Form*, s.l.: Tillgänglig: <https://conchra.com.au/wp-content/uploads/2015/12/CCAT-form-v1.4.pdf> Hämtad: 11.01.2017.

Crowe 2, 2013. *Critical Appraisal Tool (CCAT) User Guide*, s.l.: Tillgänglig: <https://conchra.com.au/wp-content/uploads/2015/12/CCAT-user-guide-v1.4.pdf> Hämtad 11.01.2017.

Forsberg, C. & Wengström, Y., 2013. *Att göra systematiska litteraturstudier*. 3 upplagan toim. Stockholm: Författarna och Bokförlaget Natur & Kultur.

Forskningsetiska Delegationen, 2012. *God vetenskaplig praxis*, s.l.: Tillgänglig: <http://www.tenk.fi/sv/god-vetenskaplig-praxis-anvisningar/god-vetenskaplig-praxis> Hämtad 08.04.2017.

Helsingfors stad, 2015. *Fenomenalt Helsingfors*, Helsingfors: Tillgänglig: <http://www.hel.fi/static/opev/virasto/opevsivutsv/tulevaisuuden-koulu-sv.pdf> Hämtad 30.4.2017.

HNS, 2017. *Barnets sexuella utveckling*, s.l.: Tillgänglig: http://www.hus.fi/sv/sjukvard/sjukvard-for-barn-och-ungdom/Barnpsykiatri/Rattopsykiatri/sexuellt_utnyttjande/information/utveckling/Sidor/default.aspx Hämtad:10.10.2016.

Kannas, L., Aira, T. & Peltonen, H., 2009. Kokemuksia ja näkemyksiä terveystiedon opetuksesta yläkouluissa. *Opetushallitus, Terveystiedon tutkimuskeskus Jyväskylän yliopisto ja tekijät, Osa 1*(Tillgänglig: http://www.opi.fi/download/115911_kokemuksia_ja_nakemyksia_terveystiedon_opetuksesta_ylakouluissa.pdf Hämtad 11.10.2016), pp. 1-179.

Klementti, R. & Raussi-Lehto, E., 2014. *Edistä, ehkäise, vaikuta- seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014-2020*, s.l.: Tillgänglig: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116162/THL_OPAS33_VERKKO9.3.2016.pdf?sequence=3 Hämtad: 10.01.2017, s.39-42 & 182-184.

Kontula, O., 2010. *The evolution of sex education and students' sexual knowledge in Finland in the 2000's*, Helsingfors: Tillgänglig: <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.arcada.fi:2048/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=965065a8-89eb-4217-9ad5-62fa2a881e0f%40sessionmgr4009&vid=4&hid=4209> Hämtad 29.4.2017,

Kontula, O., 2012. *Mitä pojat todella haluavat tietää seksistä*, Helsinki: Tillgänglig: http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/5c8d8c74374935b4255226225b0f8c0f/1484238239/application/pdf/3335068/PoikaS-raportti_web.pdf Hämtad: 12.01.2017.

Kontula, O. ym., 2001. Koululaisten tiedot seksuaaliterveydestä. Teoksessa: s.l.:Väestöliitto, pp. 6-10.

Kosunen, E. & Ritamo, M., 2004. *Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen*. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino OY.

Luopa, P. ym., 2014. *Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000-2013, Kouluterveyskyselyn tulokset*. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.

Mannerheim, 2016. 7-9 vuotias, s.l.: Tillgänglig:
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/7_9-vuotias/ Hämtad
10.10.2016.

Mannerheim, 2016. 9-12 vuotias, s.l.: Tillgänglig:
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/9_12-vuotias/ Hämtad:
10.10.2016.

Matikka, A., 2015. *Kouluterveyskyselyn 2015 tulokset*, s.l.: Tillgänglig:
http://www.soste.fi/media/koulutukset-2015/yhteiskunnalliset-areenat/matikka_lasten_terveysk-e4r-e4j-e4t_matikka_final.pdf Hämtad 23.10.2017.

Nottingham, J., 2013. *Utmanande undervisning i klassrummet*. s.l.: Natur & Kultur.

Raseborg, 2016. *Läroplan för den grundläggande utbildningen i Raseborg*, Raseborg:
Tillgänglig:
[file:///C:/Users/Alexandra/Downloads/L%C3%A4roplan%20f%C3%B6r%20den%20grundl%C3%A4ggande%20utbildningen%20i%20Raseborg.2016%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Alexandra/Downloads/L%C3%A4roplan%20f%C3%B6r%20den%20grundl%C3%A4ggande%20utbildningen%20i%20Raseborg.2016%20(1).pdf) Hämtad
30.4.2017.

Ruuhilahti, S. & Åhman, S., 2017. *De etiska riktlinjerna för sexualfostrare*, Helsingfors:
Tillgänglig: <http://www.folkhalsan.fi/startsidea/Var-verksamhet/Ung-och-skola/Sexuell-halsa/Etiska-riktlinjerna-for-sexualfostrare/> Hämtad:29.4.2017.

Sipola, H., 2008. *Miten terveystietoa tulisi opettaa, 9.luokan oppilaiden kokemuksia terveystiedon opetusmenetelmistä ja oppimateriaaleista*, Jyväskylä: Tillgänglig:
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18882/urn_nbn_fi_jyu-200808255678.pdf?sequence=1 Hämtad: 13.11.2016.

THL, 2015. *Kouluterveyskysely 2000-2015*, s.l.: Tillgänglig:
<https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset/tulokset-aiheittain/seksuaaliterveys> Hämtad: 14.10.2016.

THL, 2015. *Kouluterveyskysely 2015*, s.l.: Tillgänglig:
http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Lomakkeet/ktlomake2015_perus.pdf.

THL, 2016. *Seksuaalikasvatus elämänkulussa*, Helsingfors: Tillgänglig: <https://www.thl.fi/fi/web/seksuaali-ja-lisaantymisterveys/seksuaalinen-hyvinvointi/seksuaalikasvatus-elamankulussa> Hämtad: 11.10.2017.

Utbildningsstyrelsen, 2014. *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen*, s.l.: Tillgänglig: <http://www.oph.fi/ops2016/perusteet> Hämtad: 11.10.2016 s.462-468.

Utbildningsstyrelsen, 2016. *Turun perusopetuksen opetussuunnitelma, luku 15 vuosiluokat 7-9*, Åbo: Tillgänglig: <https://blog.edu.turku.fi/ops2016/files/2015/04/Luku-15-7-9lk.pdf> s.235-239 Hämtad: 30.4.2017.

Vaasan kaupunki, 2016. *Vaasan kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma*, Vasa: Tillgänglig: <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/8843534> Hämtad 30.4.2017.

WHO, 2016. *Defining sexual health*, s.l.: Tillgänglig: http://www.who.int/reproductivehealth/topics/sexual_health/sh_definitions/en/ Hämtad: 10.10.2016.

WHO & BZga, 2010. *Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa*, Helsinki: Tillgänglig: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80220/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246.pdf?sequence=1> Hämtad: 10.12.2017.

WHO, T., 2010. *Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa*, Helsingfors: Tillgänglig: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80220/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246.pdf?sequence=1> Hämtad 28.4.2017.

Väestöliitto, 2016. *Miten seksuaalikasvattaa alle kouluikäistä*, s.l.: Tillgänglig: http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/miten-seksuaalisuus-kehitty/ Hämtad: 05.10.2016.

Väestöliitto, 2017. *Murrosikä*, Helsinki: Tillgänglig: <https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/murrosika/> Hämtad: 21.4.2017.

BILAGOR

De utvalda artiklarna och undersökningarna är sökta från vetenskapliga databaser och världskända hälsoorganisationers webbsidor. Sökningarna finns presenterade i tabellerna nedan. Inkluderingskriterierna var att artiklarna eller undersökningarna var om finländska skolor och i årskurserna 7–9 och att de var tillgängliga i full text, i e-material, för att genast komma åt texten Exkluderingskriterierna var lågstadie- och gymnasieskolor samt artiklar äldre än 15 år användes inte i själva forskningsmaterialet samt material som inte svarade på frågeställningarna.

Databas	Begränsningar	Sökord	Antal träffar	Valda
<u>Academic Search Elite</u>	Full text	sexuality, Finland	52	2
	Full text	sex education, Finland, Adolescents	7	0
	Full text	school health, promotion study, Finland	5	1
<u>Julkari</u>	Haun kohde: THL	kouluterveys	121	2
	Haun kohde: Koko julkari	seksuaalikasvatus	103	3

<u>Arto</u>		seksuaali- kasvatus	205	1

Dessutom användes Utbildningsstyrelsens webbsidor och THLs webbsidor som tilläggs-källor. THL (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos) undersöker och följer befolkningens hälsa. THL gör vartannat år en undersökning om skol hälsa. Eftersom detta arbete fokuserar sig på sexual undervisningen, använde jag mig bara av sexual hälsa delen i undersökningen. Utbildningsstyrelsen ansvarar om läroplanerna och jobbar ständigt för att förbättra dem. Det finns särskilda verksamhetsenheter för den allmänbildande utbildningen.

WEBBSIDA	Begräns- ningar	Sökord	Antal träffar	Valda
-----------------	----------------------------	---------------	--------------------------	--------------

<u>THL</u>	-	seksuaali- tervey- teen liitty- vät taulu- kot	48	1
<u>Utbildningsstyrelsen</u>	-	terveys- tieto	19	1

URVALDA**Författare****Årtal****Metod****Resultat****MATERIALET**

URVALDA	Författare	Årtal	Metod	Resultat
Kouluterveyskysely	THL	2015	Enkät	Frågorna och svaren från enkäterna ger en bred synvinkel på vad som eleverna behärskar och var det finns brist på kunskap
Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa	Kontula O., Meriläinen H.	2007	Enkät	I denna undersökning tas det fram lärarnas önskemål för förbättringar inom undervisningen och elevernas kunskap inom sexual hälsa. Lärarna önskade sig uppdaterad material, idéer till undervisningsmetoderna m.m. Elevernas kunskap igen fanns det inte stora skillnader i mellan kommunerna, mest mellan finska och svenska skolor. Könssjukdomarna var dock ett ämne som saknade kunskap inom alla sina områden.
Edistä, ehkäise, vaikuta- seksuaali-	Klementti R., Raussi-Lehto E.	2014– 2020	Guide	Först år 2011 krävdes det hälsokunskaps ämneslärarbehörighet, att det har bokats för lite tid för

ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma				undervisningen och att lärarna önskade tilläggs- skolningar inom ämnet.
Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa	WHO & BZga	2010	Standar- der	Riktlinjer för sexual fost- ran i Europa, som även gäller i Finland
Mitä pojat todella haluavat tietää seksistä	Kontula O m.fl.	2012	Enkät	Brist på kunskap täcktes med skämt eller genom att vara passiva. Intima och personliga ämnen önskade pojkarna att skulle hållas skilt från flick- orna.
Kokemuksia ja näkemyksiä terveystiedon opetuksesta yläkouluissa	Kannas L., Peltonen H., Aira T.	2009	Frågefor- mulär och grupp- intervjuer	I undersökningen tas upp elevernas synvinkel på undervisningen. 70% var intresserade av idrott och hälsa, sexualitet m.m. 60% ansåg att samtal, grupparbete och lärarens föredrag är bästa inlär- ningsmetoderna, medan 40% ansåg att läxor, rolle- kar och drama var mera effektivt.
Seksuaalikasvatuksen tueksi	Bildjuschkin K.	2015	Littera- turstudie	Artikeln tar upp hur man kunde förbättra undervis- ningen enligt sju centrala delar. Det tas även upp

Terveystiedon opettajien ja oppilashuollon käsityksiä seksuaalisuudesta, sen kohtaamisesta ja seksuaaliterveyden opettamisesta peruskoulussa

				ungdomars allmänna frågor om sexual hälsa.
Bildjuschkin K.	2016	Enkät	En undersökning om elevernas och lärarnas uppfattning om sexualitet, hur man bemöter det och undervisar ämnet. Det kommer fram att det sker förändringar i läroplanen och vad lärarna önskade inom sexualundervisningen	